

Praktisk handledning för djuregare och djurskötare
 jämte
 meddelanden om de svenska djurskyddsföreningarna m. m.

under medverkan af praktiserande veterinärer och djurvårdare m. fl.
 utgifven af **Lars Hökerberg**, Stockholm.

1:a årg.
 1890.

Utgifves med ett ark i månaden. Byrå: Gamla Kungsholmsbrogatan 28.
 Prenumeration på postanstalter, i boklädor samt å Byrån.
 Årspris 2 kr. Lösn:r 18 öre. Annonspis: 12 öre finstilraden.

N:r 1.
 Januari.

En hvar, som erhåller detta nummer sig tillsändt till påseende, anmodas vördsam samt att vänligen *taga kännedom* om dess innehåll, äfvensom uppmärksamma den tidningens Anmälan, som finnes införd å sid. 16.

Hvad kan en djurskyddsförening uträtta?

Den frågan har säkerligen mången gjort sig och kanske på samma gång varit färdig med svaret, — ett svar som måhända gick därpå ut, att gagnet af föreningsväsendet i allmänhet och särskildt i fråga om djurskyddet vore skärligen ringa. Lyckligtvis hafva vi nu äfven i vårt land en ganska mångårig erfarenhet af motsatsen.

Men mången gör nog samma fråga i annat syfte. Vi känna personer, som gärna skulle vilja, hvad på dem ankommer, söka bilda en djurskyddsförening, därför att de på sin ort sett många prof på dålig eller elak behandling af djur och därför att de lida af att se detta;

men de sakna tilltro till sin egen förmåga att uträtta något; de veta ej ens huru de skola begynna med en verksamhet i den riktningen; de fråga sig före hvad på andra håll blifvit uträttadt, och om så resultaten icke kunna sammanfattas i några vissa bestämda punkter, eller om de ej vid ett ytligt betraktande förefalla särdeles storartade, falla de gärna på den föreställningen, att det egentliga gagn som kan åstadkommas är ytterst ringa, i synnerhet då inga större penningesummor finnas tillgängliga för en mera omfattande verksamhet.

Det är närmast för dem hvilka så tänka, som vi här önskade påpeka ett och annat från erfarenhetens område, särskildt inom Stockholm, där åtskilliga föreningar nu äro i verksamhet.

Naturligtvis kan för det första ingenting af bestående värde uträttas i ett slag. Allt behöfver sin tid. Och för det andra är det fåfängt om man hoppas, att *allt* ondt, äfven efter mångårigt och tråget arbete i den riktningen, skall kunna *fullständigt* utrotas. Det kommer i alla tider att finnas ett stort fält att arbeta på för dem som vilja i sin mån

söka förbättra mänskligheten eller undanrödja missbruk, okunnighet, elakhet eller råhet.

Hålla vi oss nu t. ex. till det djurplågeri, som förekommer på Stockholms gator, så kunna vi visserligen icke påstå att det numera är fullständigt försvunnet; långt därifrån. Men den som har minne af, huru med den saken förhöll sig på den tid som med 15 eller 20 år föregick det nuvarande, måste obetingadt erkänna att förhållandena förändrats och förbättrats på ett förvånansvärdt sätt. Det är en oerhörd skillnad på de hästar man *nu* ser både framför åkardroskor och i all synnerhet framför vedkärror och verkådkon i allmänhet, och på dem som för ett par årtionden sedan gjorde liknande tjänst. Och hvilken skillnad på körsvennernas betende nu mot förr! Hvad som förr nästan var *regel*: att en svärjande och rytande, mer eller mindre öfverlastad människa med piskan i flitigt bruk dref en utmärglad, selbruten och i alla hänseenden vanvårdad hästkrake i full fart fram öfver gatorna med ett lass som kunde varit lagom för paret, det hör numera till de allt mer och mer sällsynta undantagen. Och det lider intet tvifvel att bildandet af först den svenska allmänna och sedermera ännu några andra djurskyddsföreningar i hufvudstaden har en *väsentlig* andel i denna sakernas utveckling. Föreningen har inom sig haft tillgång till sakkunnig veterinärbildning, och en bland hennes första åtgärder redan vid begynnelsen af hennes tillvaro var att sätta sig i förbindelse med polismyndigheterna och därigenom bereda ökad kontroll öfver hela den stam af hästar, som inom staden hållas allmänheten till handa för körslor, samt sålunda dels förekomma att sjuka eller utmärglade kreatur finge användas i arbete eller att oregerliga körsvenner finge spela herrar på gatorna, dels föranstalta att olycks-ellersjukdomsfall bland hästarna oförtöfvadt komme under sakkunnig behandling och förefallande misshandlingar beforderades till näpst.

Detta som *ett* bevis på hvad en djurskyddsförening kan uträtta. Särskildt med hänsyn till det inflytande en

förening sålunda kan utöfva till förmån för de i städerna arbetande dragarna begagna vi tillfället att för dem, som möjligen äro betänkta på att å ort, der förening ej finnes, stifta en sådan, påpeka det gagnande i att söka för föreningens verksamhet intressera åtminstone *en* sakkunnig, praktisk och djurvänlig *veterinär*. Därigenom kan mycket vinnas för ett framgångsrikt arbete i djurskyddets tjänst.

Men frågan om hvad en djurskyddsförening kan uträtta behöfver ej bli besvarad med ett bleklagdt: *intet*, äfven om resultatet vid ett ytligare betraktande icke synas så påtagliga eller så omfattande som det vi här ofvan exempelvis anført. Blotta tillvaron af en djurskyddsförening, som räknar åtminstone *några* medlemmar med vaket intresse, har nämligen sitt gagn med sig och en icke oväsentlig betydelse. Till en början bli kanske endast de mest i ögonen fallande formerna af djurplågeri påpekade inom en trängre krets, och polismyndigheterna anmodas vänligen att öka sin uppsigt i det hänseendet; men redan däraf börjar en och annan af de värsta plågoandarna att »dra öronen åt sig», som man säger. Tidningspressen träder snart till hjälp. Af blotta bildandet af en förening har denna en osökt anledning att påpeka dess syften, och småningom kommer man därhän, att tusentals människor, som förut kanske aldrig egnat en tanke åt, att de möjligen egde några plikter mot sina kreatur, härigenom bli uppfordrade att tänka en smula på saken. Den ena tanken föder lätt den andra, och snart nog börjar det allmänna medvetandet — vi hade så när sagdt *omedvetet* — få en annan och bättre uppfattning än förr. Elakhet och okynne mot djur blir ansedt som otillständigt af dem som förr åsett det med ligglighet. Eftertanken är, med ett ord, väckt, och detaljerade anvisningar till en bättre behandling af djur kunna påräkna ett gynnsamt mottagande. Men liksom den väldiga lavinen aldrig skulle hafva med hela sin massa brutit in öfver dalen, om icke först en enda liten obetydlig del af densamma skjutit sig fram och rubbat tyngdpunktens läge, så komma

aldrig de stora resultaten inom människoandens arbetsföreläggelse till synes, med mindre en *impuls* en gång gifves, denna må för öfrigt i och för sig förefalla hur ringa och obetydlig som helst.

Och kan en djurskyddsförening, såsom vi nu antydde, låt vara endast långsamt och med små medel, dock omsider komma därhän, att hon väcker uppmärksamheten på befintliga missbruk, vinner erkännande åt den sanningen, att människan är skyldig sina djur vård och kärlek samt omstämmer den allmänna meningen i en ädlare riktning, då torde det tryggt kunna sägas, att det gagn hon gjort icke är af något underordnad värde.

Vi torde för öfrigt ofta nog få anledning att i denna tidning återkomma till frågan om djurskyddsföreningarnas betydelse, äfvensom medlen och vägarna till framgång för deras sträfvanden.

För denna gång torde det sagda få vara nog.

Huru bör hästen behandlas då han angripes af kolik?

Af bataljonsveterinären *H. Ringdahl*.

Få torde väl de hästegare och hästskötare vara, hvilka äro alldeles obekanta med den hos hästen så vanliga och på samma gång farliga sjukdom, som kallas kolik. Dess yttringar, de våldsamma kastningarna, ängslan och oron, äro så bekanta och så kännetecknande för sjukdomen, att man icke behöfver vara mycket »hästkarl» för att utan tvekan förklara en häst, som visar dylika symptom, lida af kolik. Men angående sjukdomens natur, orsaker och behandling torde de allra flesta sväfva i okunnighet, och detta är föga underligt, ty den uppträder under så många former, med så olika sjukdomstecken och beror på så olika orsaker, att det vill studier till att rätt förstå den. Hvad är då kolik? Om vi skulle vilja likna den vid något hos oss sjelfva förekommande lidande, så skulle det närmast vara vid dessa stundom olidliga smärtor, som stråla ut från buken, och som kallas magknip, bukref, kolikplågor o. s. v.

Liknelsen haltar dock betydligt, ty såsom vi väl veta äro dessa plågor hos människorna i allmänhet af ofarlig och ganska snart öfvergående art, under det att kolik bland hästar årligen kräfver ett stort antal offer. Detta beror på, att hästens matsmältningsorgan äro inrättade på helt annat sätt än andra djurs. De förnämligaste olikheterna härutinnan äro, att hästen har en i förhållande till sin kroppsstorlek ovanligt liten magsäck, som icke direkt påverkas af trycket från bukmuskulerna, hvarigenom djuret beröfvas förmågan att kräkas. Därtill har hästen mycket stora groftarmar, i hvilka fodret lätt stannar, packas i hop, jäser och ger anledning till förstoppning och kolik. I dessa förhållanden ha vi redan, så att säga, grundorsakerna till sjukdomens vanliga förekomst hos hästen. Härtill komma sedan en mängd orsaker af mera tillfällig art. Främst bland dessa torde vi få nämna förkylning, som lätt uppstår, om hästen, svettig och varm, utan skydd får stå länge ute i köld och regn, eller om han får för häftigt dricka stora mängder kallt vatten. Därefter spelar utfodringen en stor och viktig roll. De vanligaste och naturligaste foderämnen för hästen äro hö och hafre. Däraf uppstår i vanliga fall icke kolik, men det kan dock hända någon gång, då hästen fått tillfälle att sluka i sig mycket på en gång, eller när han fodras lika rikligt, då han står inne, som då han användes i arbete. Kolik är på denna grund vanligare efter helgdagar än vid andra tillfällen. Alla fodermedel, som beredas af mjöl i en eller annan form (gröpadt foder, sörp), kunna i allmänhet betraktas såsom farliga, i det att de lätt baka ihop sig till osmältbara klumpar, som fastna vid väggarna i groftarmarna, jäsa, förorsaka gasbildning och hindra fodermassans framskjutande genom tarmen. Bland andra, mindre fördelaktiga foderämnen må nämnas färsk, daggstänkt klöfver i stor mängd, ärter, bönor etc. Allt efter orsaken plägar man skilja mellan förkylnings-, öfverfodrings-, förstoppnings- och väderkolik. Det senare slaget är ganska vanligt hos krubbitare. Förutom af nu nämnda anledningar